

Wallraff doet het weer

Titel Heerlijke nieuwe wereld
Auteur Günter Wallraff
Uitgever Ambo
Prijs € 19,95

door Jan Steyaert, lector Fontys hogescholen

Elke maand hier een boek waarderend bespreken mag eens worden afgewisseld met een kritische noot. Er lag een boek klaar waar ik minder vrolijk van werd. Het nieuwe boek van Günter Wallraff gooit echter roet in het eten. Zijn werk is zo belangrijk, dat het onder uw aandacht brengen niet kan wachten.

Wallraff verwierf naam en faam midden jaren '70 toen hij als undercoverjournalist bij *Bild Zeitung* werkte en schreef over de wijze waarop ze daar aan riooljournalistiek deden. Midden jaren '80 kwam *Ik Ali*. Wallraff deed zich als laaggeschoolde immigrant voor en werkte bij bedrijven als McDonalds of de Duitse staalgigant Thyssen. De arbeidsomstandigheden waren mensonterend. Net zo schokkend was het racisme. Duitsland schaamde zich. Nederland stelde zich de vraag of het hier wel beter was. Daarna werd het stil. Tot enkele jaren geleden opnieuw reportages van Wallraff verschenen in *Die Zeit*. Die zijn nu gebundeld en vertaald in *Heerlijke nieuwe wereld*. De auteur neemt dit keer meerdere rollen aan. Zo trekt hij als 'zwarte' door Duitsland op zoek naar een woning of in een poging een volkstuinje te huren. Of hij gaat als laaggeschoolde werken bij een bakkerij die levert aan supermarktketen Lidl. Hij maakt kennis met callcenters, schrijft over werken bij Starbucks maar verkent ook als dakloze de hulpverleningswereld.

Voor iedereen met enige interesse in de sociale sector is dit verplichte literatuur. Wat Wallraff namelijk doet, is het heersende individuele schuldmodel ('je bent arm omdat je niet wilt werken') ombuigen in een maatschappelijk schuldmodel. Diverse segmenten van onze samenleving, ook van de sociale sector, creëren omstandigheden die meer doen denken aan sociale wantoestanden van eind 19de eeuw, dan aan de huidige tijd. Hij omschrijft ze dan ook als 'tragedies van de moderne tijd'. Zijn soort verhalen zijn levensnoodzakelijk om de samenleving een geweten te schoppen, en niet steeds opnieuw individuele burgers op hun tekortkomingen aan te spreken.

Eerder verscheen een vergelijkbaar boek van de Franse journaliste Florence Aubenas: *Le Quai de Ouistreham*. Ook zij nam even afstand van haar opleiding om in Caen op de armoedegrens te leven. Ze slaagde er ondanks hard werken niet in voldoende inkomen te verwerven om te overleven. In 2003 deden Polly Toynbee en Barbara Ehrenreich hetzelfde experiment, met dezelfde uitkomst. Als deze hoogopgeleide dames zich al niet kunnen handhaven in een leven op de armoedegrens, hoe kunnen we dat dan verwachten van laagopgeleide burgers? En hoe durven we dan nog te praten over eigen verantwoordelijkheid of actief burgerschap? ■ JS